

Státní závěrečná zkouška z Pedagogicko-psychologického základu PŘF MU

Písemná zkouška z Pedagogicko-psychologického základu

Zkouška se skládá z těchto částí

1. Školní pedagogika
2. Obecná a alternativní didaktika
3. Psychologie
4. Speciální pedagogika

Okruhy otázek z pedagogiky:

1. Pedagogika, její vymezení, předmět, cíle a metody. Členění pedagogických disciplín. Postavení v rámci systému věd. Školní pedagogika, její obsah a funkce.
2. Základní pojmy a kategorie pedagogiky (výchova, vzdělání, edukace, edukační procesy).
3. Základní charakteristika myšlení a díla J. A. Komenského. Stručný přehled dějin pedagogiky novověku (J. Lock, J. J. Rousseau, J. H. Pestalozzi, J. F. Herbart, L. N. Tolstoj a další).
4. Pedagogické směry 20. století (pragmatická pedagogika, pozitivistická pedagogika, pedagogika kultury a duchovědná pedagogika, marxistická pedagogika, křesťanská pedagogika). Představitelé, dílo.
5. Žák jako subjekt vzdělávání. Postoje učitelů k žákům, osobnost a styly učení žáků.
6. Učitelství jako profese: specifika, obsah, kompetence, odpovědnosti, další vzdělávání. Etické otázky.
7. Kurikulum a cíle výuky, klíčové kompetence, RVP, ŠVP, učebnice, ICT ve škole.
8. Hodnocení žáků a testování žáků. Pedagogická evaluace, autoevaluace školy.
9. Pedagogická komunikace a interakce. Komunikace ve školní třídě.
10. Rodina a škola. Vztah mezi rodinou a školou, koncept otevřené školy.
11. Škola jako instituce, organizace a pospolitost. Funkce školy. Vnitřní řízení a správa školy. Image školy.
12. Současný vzdělávací systém v ČR (typy škol, struktura, obsahové zaměření). Transformace českého školství. Vzdělávací soustava a vzdělávací politika.
13. Alternativní školství v ČR (typy škol, jejich základní charakteristika).
14. Školské zákony a jejich význam (legislativní proces, Sbírka zákonů). Vzdělávací politika (vymezení a funkce, národní a nadnárodní úroveň vzdělávací politiky, základní dokumenty vzdělávací politiky).

Srovnávací literatura

- Bertrand, Y. (1998). *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha: Portál.
- Mareš, J., Křivohlavý, J. (1995). *Komunikace ve škole*. Brno: Paido.
- Pol, M. (2008). *Škola v proměnách*. Brno: MU.
- Průcha, J. (2013). *Moderní pedagogika*. Praha: Portál.
- Průcha, J. (2001). *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha: Portál.
- Průcha, J. (2009). *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. (dostupné na školských portálech)

Okruhy otázek z obecné a alternativní didaktiky

1. Didaktika - její předmět a pojetí. Vymezení obecné didaktiky, oborové didaktiky, didaktiky stupňů a typů škol. Psychodidaktika.
2. Školní edukace – podmínky, obsah, výsledky a efekty, determinanty úspěšnosti.
3. Výukové cíle, druhy, požadavky, tvorba., způsoby ověřování.
4. Metody výuky a jejich klasifikace, výběr, funkce
5. Metody slovní, jednotlivé typy, jejich charakteristika, použití.
6. Metody názorně demonstrační, typologie, podstata jednotlivých metod.
7. Metody praktické, jejich analýza, základní charakteristiky.
8. Organizační formy výuky (jejich třídění). Charakteristika jednotlivých forem. Alternativní formy výuky.
9. Vyučovací hodina - základní výuková jednotka, struktura, typy.
10. Diagnostikování průběhu a výsledků školní edukace, pedagogická evaluace –význam, prostředky.
11. Hodnocení výsledků výuky, zkoušení, hodnocení a klasifikace – funkce, typy, problémy školního hodnocení.
12. Systém materiálních didaktických prostředků. Didaktická technika. Informační technologie a jejich využití ve výuce.
13. Učitel jako činitel výuky – osobnostní a kvalifikační předpoklady výkonu profese, klíčové kompetence, procesy sebereflexe a sebezdokonalování.
14. Žák (student) jako činitel výuky, žák a jeho školní úspěšnost, sebehodnocení. Nadaný žák, handicapovaný žák, žák jiného etnika. Klíčové kompetence žáků.
15. Práce učitele a žáka s učebnicí, učení z textu, učení.
16. Soustava didaktických principů, pojetí, druhy, míra a způsoby uplatnění.
17. Příprava učitele na vyučování, didaktická analýza učiva, projektování výuky, realizace výuky.

Srovnávací literatura

- Kalhous, Z., Obst, O. (2002). *Školní didaktika*. Praha: Portál.
- Maňák, J. Švec, V. (2003). *Výukové metody*. Brno, Paido.
- Petty, G.: *Moderní vyučování*. (1996). Praha: Portál.
- Skalková, J. (2007). *Obecná didaktika*. Praha: Grada Publishing, a. s.
- Šimoník, O. (2003). *Úvod do školní didaktiky*. Brno: MSD.
- Vališová, A., Kasíková, H. a kol. (2007). *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada Publishing, a.s.

Okruhy otázek z psychologie

1. Aplikované psychologické disciplíny ve školní praxi (psychologie vzdělávání a výchovy, školní psychologie). Jejich obsah, postavení v systému psychologických věd a vztah k pedagogice.
2. Hlavní psychologické směry. Osobnost a procesy učení a vzdělávání z hlediska behaviorismu, humanistické psychologie a kognitivních směrů.
3. Pojmy vývoj, růst, učení, zrání. Biologická a sociální determinace vývoje osobnosti žáka. Některé zákonitosti a teorie vývoje.
4. Vývojová stádia. Dítě školního věku, dospívající a dospělý - specifika jejich učení a vzdělávání.
5. Kognitivní procesy a procesy učení, teorie a druhy učení. Styly učení. Učení a paměť. Reflektivní učení.
6. Intelektové a mimointelektové faktory ovlivňující školní úspěšnost žáka (osobnost žáka, poruchy, kognitivní faktory, vnější faktory apod.).
7. Rozvoj osobnosti žáka. Prosociální chování, vývoj charakteru, emoční inteligence, rozvoj volných vlastností a autoregulace. Autoregulace učení.
8. Pojmy emoce a motivace - teorie. Motivace žáka, práceschopnost, liknavost. Volní vlastnosti a učení. Fenomén Flow.
9. Zvládání školní zátěže. Vulnerabilita a resilience. Psychosociální stres a žák. Školní psychohygiena.
10. Současné pojetí výchovy a psychologie výchovy. Styly výchovy. Psychologie odměn a trestů. Kladení požadavků.
11. Možnosti a metody poznávání žáka. Pedagogická a psychologická diagnostika ve školní praxi. Školní poradenství.
12. Sociálně psychologické otázky třídy a školy - třída jako malá sociální skupina, sociální klima třídy a školy. Techniky zjišťování klimatu ve třídě, práce s klimatem. Sociometrie. Řízení třídy.
13. Osobnost učitele, kompetence učitele. Zátěž v profesi učitele, pracovní spokojenost a odpovědnost. Učitelé a zdraví. Mentoring a školní konzultace.

Doporučená literatura

- Čáp, J. (1991). *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum.
- Čáp, J., Mareš, J. (2001). *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál.
- Fontana, D. (1997). *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál.
- Helus, Z. (2004). *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál.
- Hrabal, V., Hrabal, V. (2002). *Diagnostika – Pedagogicko-psychologická diagnostika žáka s úvodem do diagnostické aplikace statistiky*. Praha: Karolinum.
- Lazarová, B. (2008). *Netradiční role učitele*. Brno: Paido.
- Mareš, J. (1998). *Styly učení žáků a studentů*. Praha: Portál.
- Mareš, J. (2013). *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál.
- Plháková, A. (2013). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia.
- Štech, S., Zapletalová, J. (2013). *Úvod do školní psychologie*. Praha: Portál.
- Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie I – II*. Praha: Karolinum.

Okruhy otázek ze speciální pedagogiky

1. Speciální pedagogika - pojem, předmět, cíle, interdisciplinární vztahy, klasifikace oboru, terminologie.
2. Integrace a inkluze - pojmy, terminologie, legislativa, formy integrace, možnosti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v současnosti. Inkluzivní vzdělávání. Řízení inkluze ve škole.
3. Speciálně pedagogická diagnostika - pojem, předmět, cíle, metody, terminologie.
4. Pedagogicko-psychologické poradenské služby - SPC, PPP, SVP, školní poradenské pracoviště (výchovný poradce, školní speciální pedagog, školní psycholog, metodik prevence). Cíle, poslání, činnosti. Asistenti pedagoga.
5. Tělesné postižení - charakteristika, klasifikace, etiologie, DMO, LMD, edukace, osobní asistence, pracovní uplatnění.
6. Mentální postižení - charakteristika, klasifikace dle WHO, etiologie, Downův syndrom, demence, edukace, pracovní uplatnění.
7. Narušená komunikační schopnost - charakteristika, klasifikace, etiologie, reedukace, edukace. Alternativní a augmentativní komunikace - charakteristika, jednotlivé systémy.
8. Zrakové postižení - charakteristika, klasifikace, etiologie, edukace, pracovní uplatnění.
9. Sluchové postižení - charakteristika, klasifikace, etiologie, edukace, znakový jazyk, pracovní uplatnění, protetika.
10. Specifické poruchy učení a chování - charakteristika, klasifikace, etiologie, diagnostika, reedukace, edukace, pracovní uplatnění, ústavní a ochranná výchova, prevence.
11. Poruchy autistického spektra - charakteristika, etiologie, edukace.
12. Souběžné postižení více vadami – edukace, terapie.
13. Změny v legislativě – vyhlášky a zákony vztahující se k podpoře žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, podpůrná opatření.

Doporučená literatura

Bartoňová M., Vítková, M. *Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: Paido, 2007.

Lazarová a kol. (2015) *Řízení inkluze ve škole*. Brno: MUNI Press.

Lechta, V. (ed.) *Základy inkluzivní pedagogiky*. Praha: Portál, 2010. Pipeková, J. (ed.) *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno : Paido, 2010.

Vítková, M. (ed.) *Integrativní speciální pedagogika*. Brno : Paido, 2004.